

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

- REZUMAT -

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Alexandru CISTELECAN**

**DOCTORAND:
Sonia - Patricia VASS**

**TÂRGU-MUREȘ
(2013)**

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**GHEORGHE CRĂCIUN.
ILUZIA CORPORALITĂȚII**

-REZUMAT-

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Alexandru CISTELECAN**

**DOCTORAND:
Sonia - Patricia VASS**

**TÂRGU-MUREȘ
(2013)**

CUPRINS

<i>INTRODUCERE</i>	1
I. RECONSTITUIRI ÎN PAPIER COLLÉ	
1. Gheorghe Crăciun - Repere biobibliografice.....	14
2. Experiența junimistă și revelarea „trupului de autor”.....	19
3. Poezia abandonată. Proza ca viziune utopică.....	31
II. „ULTIMUL ROMAN TEXTUALIST”?...	
1. Din dosarul unui debut controversat.....	40
2. Incursiune în „clasa de propoziții”.....	44
III. CORPORALIZAREA DISCURSULUI	
1. <i>Compunere cu paralele inegale</i> . Proza tridimensională. „Dezistoricizarea” pastoralei.....	52
2. <i>Epură pentru Longos</i> . „Reontologizarea” tiparului livresc.....	61
IV. TEXT ȘI IMAGINE. POETICA PRIVIRII ȘI CONTRAGEREA SENZORIALĂ	
1. „Drip”- writing sau proza organică.....	72
2. Scrierea cu lumină. Un „pliu” temporal.....	83
V. FEMINITATEA MONSTRUOASĂ	
1. <i>Pupa russa</i> . Extravaganțele corporalității.....	89
2. Trup și co(r)pilărie.....	95
3. Destinul impus.....	102

4. Povestea unei curtezane totalitariste. Erotismul ca ratare a identității.....	110
5. Leontina și „psihastenia legendară”.....	122
6. Mit și demitizare. Androginul „întors”.....	128
VI. SOMATOLOGRAFIA SIMPTOMATICĂ	
1. Drumul de la autenticitate la corporalitate.....	138
2. Trupul și litera.....	145
3. Corporalitate și trupuri textuale.....	150
4. Corpul, scrisul și lumea.....	157
5. Un spațiu de locuit: textul trupului zilnic.....	172
VII. MIRON ȘI FRUMOASELE FĂRĂ CORP	
1. Un mentorat postmodern: Radu Petrescu și Gheorghe Crăciun. Polifonia eurilor narative.....	184
2. Femeile de „aer” și corporalitatea ireductibilă.....	191
3. Din galeria ființelor dezabuzate.....	197
<i>PRIVIRE DE ANSAMBLU</i>	206
<i>ADDENDA</i>	
1. „Stilul e diferență de «trup»”. De vorbă cu Virgil Podoabă despre Gheorghe Crăciun, octombrie 2011, Târgu-Mureș.....	211
2. „Eu nu am renunțat să propun o întemeiere reală a acestei literaturi...” Gheorghe Iova în dialog cu Sorin Preda, despre Gheorghe Crăciun, iulie 2011, București.....	217
3. De vorbă cu Arina Petrovici, despre Gheorghe Crăciun, iulie 2011, București.....	230
<i>BIBLIOGRAFIE</i>	238

GHEORGHE CRĂCIUN. ILUZIA CORPORALITĂȚII

-rezumat-

Considerat „coloana vertebrală a unei generații fracturate de istorie”¹, Gheorghe Crăciun, prozatorul, criticul, teoreticianul și nu în ultimul rând omul, a fost o personalitate iconică a optzecismului. Lucrarea de față este menită să reabiliteze importanța „testamentului” literar pe care autorul, ascuns uneori în penumbră, l-a impus generațiilor următoare. Teza își propune să demonstreze că Gheorghe Crăciun nu a pierdut bătălia cu literatura, doar că, în pariul cu sine însuși, a ieșit victorios trupul.

Cel dintâi capitol al cercetării acoperă o parte din biografia lui Gheorghe Crăciun, reprezentând o intenție de reconstituire a climatului intelectual în care s-a format scriitorul. Începând cu anul 1969, viitorul prozator urmează Facultatea de Filologie bucureșteană constituind gruparea de avangardă *Noii*, alături de Mircea Nedelciu, Gheorghe Iova, Ioan Flora, Ioan Lăcustă, Gheorghe Ene, Sorin Preda și Constantin Stan. Activează cu toții în cadrul cenaclului *Junimea* condus de Ovid S. Crohmălniceanu. Cu ajutorul rememorărilor încercate de Gheorghe Iova și Sorin Preda în interviul acordat autoarei, subcapitolul *Experiența junimistă și revelarea „trupului de autor”* realizează o incursiune în atmosfera ședințelor *Junimii*, ținute duminicile dimineața, în clubul „Universitas” de pe Schitu Măgureanu, prelungindu-se uneori în subsolul de la „Arhitectură” sau în celebra mansardă a lui Iova, din Uranus.

În acest focar se nasc proteste puternice împotriva literaturii „gata-făcute”, care, la acea vreme, promova poezia imnică, proza cu tentă onirică sau parabolică și cultul excesiv al metaforei și rostirii. Între Iova și Gheorghe Ene („Gicu”), Gheorghe Crăciun („Țapu”) și Mircea Nedelciu, ultimii trei fiind colegi de an, se crează un front comun, coagulându-se astfel coordonatele unei noi direcții. În opoziție cu „imnicii”, „căminiștii” duceau lupte crâncene în cenaclurile „Junimii”, desființând și descurajând perpetuarea literaturii „oficiale”, publicată și apreciată în revistele literare ale vremii, dar aservită indicațiilor de partid. Inflexibili și necruțători în atitudinea frondistă, discuțiile lor luau forma unor veritabile „execuții literare”.

Demersurile de „literaturizare a literaturii” reprezentau o formă de revoltă împotriva „controlului social al scrisului”, prin abolirea speciilor literare, reducerea la

¹ Paul Cernat, *La plecarea lui Gheorghe Crăciun*, în „Observator Cultural”, nr. 358/2007

actul lingvistic și propunerea „textului” ca unic gen literar. Într-o epocă în care, în poezie stăruia epigonismul stănescian și blagianismul metafizic metaforizant, iar în proză publicau Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Breban sau Ivăsiuc, *Noii* concepeau o literatură „în răspăr” cu toate curentele literare ale vremii, militând pentru „o poezie demetaforizată, directă, centrată pe cotidian și pe subiectul biografic.”²

„Cei trei Gheorghe” - Crăciun, Iova și Ene - alcătuiau nucleul „dur” al cenaclului. Dezbaterile acestora se concentrau în jurul actului publicării, considerând că orice formă a cuvântului tipărit, în reviste sau în volum, echivala cu un compromis care transforma textul în „marfă”, în produs „oficial”. Gruparea *Noii* va fi, așadar, plasată sub zodia unei „avangarde damnate” datorită dimensiunii ei experimentale, internalizante. Fiind caracterizată prin „refuzul narativității și al cadrelor generice”, a fost înțeleasă ca „o practică a diferențierii, a separării de literatura oficială”, soldată de multe ori chiar cu „refuzul compromisului de formulă pentru a publica”.³

Din dorința de „reactiva” valențele literaturii, cei „trei Gheorghe” redactează de mână un *Text comun*, întins pe o coală și jumătate, echivalat astăzi cu manifestul literar al generației '80, propunând „o întemeiere reală, adevărată”, a literaturii în care scriau. Acest *Text*, care „clarifică și provoacă” întocmai ca o prefață, trebuia să fie perceput ca un proiect pentru restabilirea puterii cuvântului, asigurând, în același timp, reinventarea și prelungirea valabilității unei literaturi care se cere mereu înnoită.

Noțiunea care vroia să arunce în aer latura restrictivă a literaturii „oficiale” era „textul”, „textistența”. Se explică, așadar, tranziția lui Gheorghe Crăciun de la etapa încercărilor poetice tranzitive la cea a prozei experimentale. În procesul căutării unei gramatici noi, între poezia „aseptică, hepatică, descărnată, antilirică, insipidă, minoră, marginală, albă și transparentă, egoistă și banală, orgolioasă și monotona, tranzitivă și lipsită de asperități, alunecoasă, căltoasă, apoasă, semiotico-analitică, logico-epidemică, lexicalo-sensibilă”⁴ și expunerea unei proze a trupului prin inventarea limbajului corporal, ruptura este una de formă, nu de substanță.

Datorită faptului că literatura este considerată „o epură, o metonimie”, realul trebuie *epuizat* (textual), pentru că nu poate fi atins în procesualitatea lui. Proza devine pentru Gheorghe Crăciun o utopie compensatoare, iluzia unui univers. Mondofagia -

² Adina Dinițoiu, *Eram niște copii răi*, interviu cu Gheorghe Crăciun, „Observator Cultural”, nr.101/2007

³ Adrian Lăcătuș, *Sensul experimentului în literatura lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012, p.45

⁴ Gheorghe Crăciun, *Pactul somatografic*, Pitești, Editura Paralela 45, 2009, pp. 180-181

foamea de real a lui Gheorghe Crăciun - se decantează prin foamea de scris, care devine o formă de auto-devorare biografică, de suprimare și disoluție în pântecul lumii.

Capitolul al II-lea, *Ultimul roman textualist?...*, urmărește debutul prozastic controversat al lui Gheorghe Crăciun cu romanul *Acte originale/copii legalizate*, marcat de receptări contradictorii, situate la poli opuși ai criticii literare. Etalând o „autoreflexivitate epuizantă”, în opinia lui Radu G. Țeposu, cartea marchează tranziția dinspre limbajul insuficient al metapoemelor tinereții către limpezirea viitoarei sintaxe corporale.

De forma unui domino textualist teoretizant, romanul reprezintă o demonstrație de virtuozitate lingvistică arhivată atent într-un „clasor de propoziții”, în care se succed „povestiri descriptive, pe alocuri poem”, amestecându-se cu pagini de jurnal, notații, gânduri, senzații, imagini, înregistrări de conversații și fapte pe care autorul le-a gândit să alcătuiască o scriere „estetic plauzibilă”, într-o structură neomogenă, de colaj, prin „rupturi de flux” și inserarea unor episoade extrase din filmul obișnuit al memoriei. În linie wittgensteiniană, textul-țesătură (*textum*) și fragmentele sale autonome sunt juxtapuse catenar și (re)scriu la nesfârșit lumea.

Textul *Actelor originale* reunește frânturi dintr-un „roman autobiografic” care reconstituie procesul devenirii sau „ridicarea la putere” a scriitorului și trecerea sa din regimul cotidian în cel textual.⁵ Romanul, scris în contrapartidă cu sine însuși - contrabalansând textele lui Vlad Ștefan, alter-egoul auctorial - realizează o reevaluare a conceptelor de identitate/non-identitate și autenticitate. Exercițiul scrierii propune un conflict identitar dintre actul original/copia legalizată, dintre ființa autentică și cea textuală, cu identitate confirmată și dovedită de „hârtii” sustrate realității vieții cotidiene.

Simularea depersonalizării autorului și propriei biografii prin permutarea pozițiilor autor-narator-personaj, este un tertip pentru a devia atenția cititorului dinspre acțiune spre formă, spre produsul strict textual căruia i se neagă valențele românești, fiind mai degrabă intenționat ca un soi de jurnal destinat să surprindă, la modul cel mai firesc, cronologia unor evenimente.

Sub dominanta privirii, ca rezultat al cunoașterii sensibile, textul lui Gheorghe Crăciun reprezintă o copie de gradul doi - o copie a copiei, în accepția platoniciană a cunoașterii *eikasice*. Realitatea imediată este transpusă în imagini, fie ele chiar copii,

⁵ Ion Holban, *O lume de citate*, în „România literară”, nr. 28/2007

care devin vizibile atunci când sunt instaurate prin intermediul filtrului senzorial. Heidegger explica, de asemenea, în *Originea operei de artă* diferența dintre imagine și copie: „folosim cuvântul «imagine» (*Bild*) pentru a denumi înfățișarea și aspectul unui lucru. Esența imaginii este: a face ca ceva să fie vizibil. Copiile (*Abbilder*) și imitațiile (*Nachbilder*) nu sunt, în schimb, decât variante degenerate ale imaginii autentice, care, în calitate de înfățișare, face ca invizibilul să devină vizibil (...). De aceea, imaginile poetice sunt conferiri de imagine (*Ein-bildungen*) într-un sens privilegiat: nu sunt simple fantazări și imaginații, ci incluziuni vizibile a ceea ce este străin în înfățișarea realității familiare.”⁶

Titlul *Acte originale/copii legalizate* face referire la jocul dintre instanțele narative, precum și la diferența de stil, de „regim textual” între cei „doi” autori. Într-o viziune de profunzime, titlul surprinde manifestările somato-existențiale ale corpului, refăcând drumul dinspre senzație către lume: „Ca să înțelegem acest titlu aș putea spune: ‘acte originale’ - cea *secvență de existență în care trupul știe mai mult*, ‘copii legalizate’ - cea *secvență de existență în care trupul primește o expresie scrisă*.”⁷

Cel de-al treilea capitol, *Corporealizarea discursului*, este consacrat romanului *Compunere cu paralele inegale*, cu precădere *Epurei pentru Longos*, ingenioasa parafrază la romanul *Dafnis și Cloe*. Textul mijlocește melanjul iubirilor „paralele”: povestea de dragoste petrecută în insula Lesbos și micro-romanele erotice, independente de restul narațiunii, țesute în jurul cuplurilor Vlad Ștefan-Luiza, Teohar-Dania, Laurian-Micaela, Laurian-Liana sau Teohar-Fany, „copii” contemporane filtrate prin șablonul grecesc.

În construcția de tip *papier collé* a romanului primează ideea de joc al „eurilor” biografice, al ipostazelor naratologice, și obsesia autoreferențialității, Vlad Ștefan, personajul din proza „juridică” *Acte originale/copii legalizate*, devenind acum „autorul autorului” și teoretizând intermitent în materia cărții.

Lectura romanului furnizează senzația unei plimbări printr-un labirint de oglinzi care multiplică la nesfârșit, în adâncime, imaginea reflectată. Amintind conceptul de proză *tridimensională* teoretizat de Valéry, Dan Gulea explică structura etajată a romanului, care se îndepărtează astfel de textualismul original: „Vlad Ștefan,

⁶ Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, trad. Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, studiu introductiv de Constantin Noica, București, Editura Univers, 1982, pp. 214-215

⁷ *Gheorghie Crăciun - secvențe de existență*, în „Vatra”, nr. 3/2008, p.35

naratorul care scrie *Epură pentru Longos*, are un jurnal care este pus în abis prin *Addenda* scriitorului.”⁸

Ceea ce realizează Gheorghe Crăciun în *Epură pentru Longos* reprezintă o recontextualizare a idilei; decupând o fereastră în timp, el detașează povestea cuplului arhetipal, „epurând” pastorala de circumstanța socială și „dezistoricizând-o” - termen impus de Adrian Oțoiu: „rezultatul va fi un *récrit* ce nu ia nici una din formele tipice ale reciclării postmoderne: nici codul duplicitar replicativ-ironic al parodiei, nici forma neironică, dar destructurantă a pastişei. Fascinat de acest text arhetipal, autorul nu poate să nu-i observe și impuritățile și, fără a dori să se detașeze de acest model, el caută să-i sporească latențele de expresivitate.”⁹

Din necesitatea unei utopii erotice, corpul romanului este pre-text(u)at de rescrierea pastoralei grecești *Dafnis și Cloe* sub forma unui roman de dragoste destinat să combată convulsiile și neîmplinirile prozei erotice contemporane plasată într-o epocă desensibilizată. Proza desubstanțializată a lui Longos reclamă aportul imaginarului somatic contemporan. Resemantizând romanul lui Longos, Gheorghe Crăciun „îl epuizează de epic, de sentiment, de simboluri și de sacralitate. Și de...pictural.”¹⁰

Virgil Podoabă considera că revitalizarea „prefabricatului livresc” presupune resuscitarea, reinvestirea și refuncționalizarea senzației: „Gheorghe Crăciun opera, în primul rând, asupra modelului grec un transfer sau o transfuzie de sensibilitate și chiar de fiziologie, intensificând la maximum nivelul senzorial, sălbatic și ireflexiv, al personajelor și lumii lor. El injecta tiparului livresc propria substanță sensibilă, crăciunizându-l până la ultima fibră și astfel reontologizându-l”¹¹

În eseuul său despre trup, Daniel Arasse observa că Leon Battista Alberti „articulează afirmarea demnității umane valorizând explicit corpul. În cartea a III-a din *Libri della famiglia* (redactată între 1432 și 1434), el afirmă că omul posedă trei «lucruri» care îi aparțin efectiv și pe care trebuie să le utilizeze cum trebuie: sufletul (sau spiritul), timpul și trupul.”¹² Gheorghe Crăciun valorifică toate aceste trei

⁸ Dan Gulea, *Castelul din cărți. Sensuri ale „arhitecturii”*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004, p. 37

⁹ Adrian Oțoiu, *Trafic de frontieră. Proza generației 80. Strategii transgresive*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000, p. 149

¹⁰ Alexandru Mușina, *Șase cuvinte-cheie pentru proza lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera*. ed. cit., p. 56

¹¹ Virgil Podoabă, *A te întâlni*, în „Vatra”, nr. 9/1995, p. 49

¹² Leon Battista Alberti apud. Daniel Arasse, *Trupul, grația, sublimul*, în *Istoria Corpului*, vol.I, ed. cit., p. 502

valențe ale ființei prin antrenarea lor în actul erotic inițial, în care sufletul este reprezentat prin iubirea resimțită pentru Cloe, trupul prin pasiunea și eliberarea atingerii somatice, iar timpul tocmai prin dimensiunea sa atemporală, care decontextualizează și anulează trivialitatea gestului acuplării.

Față de romanul lui Longos, Gheorghe Crăciun introduce imaginea nudului masculin și feminin, corelate însă cu mitologia elementelor primordiale, restaurarea sacralității și regenerarea cosmogonică. După Jean-Claude Kaufmann, dezgolirea ține de „procesul istoric al eliberării corpului”: „ideea corpului gol (sau semi-gol) întărește impresia de simbioză între individ și lume: fără obstacole, un contact simplu și firesc. Cu atât mai simplu cu cât natura stă din ce în ce mai mult la temeiul construcției oricărei evidențe, iar trupul natural la temeiul evidenței sinelui.”¹³

Text și imagine. Poetica privirii și contragerea senzorială este capitolul care abordează proza lui Gheorghe Crăciun din perspectiva sincretismului dintre literatură și arte vizuale, cu precădere pictura, fotografia și cinematografia. Prozatorul brașovean a trăit mereu în preajma naturii și a artei. Reîntoarcerile succesive la Poiana Mărului, spațiul-matrice al scriitorului, și prietenia cu artiștii plastici (Ion Dumitriu, Horia Bernea, Teodor Moraru, Teodor Rusu (Țuțu) și Marin Gherasim sau Alexandru Chira) care-și căutau sursele de inspirație în lumea fabuloasă și mirifică a satului transilvănean, reprezintă ocazii pentru resemantizarea și contragerea senzorială a lumii exterioare.

Romanul *Acte originale/copii legalizate* rezolvă conflictul dintre a picta și a scrie. Pictura ca „stadiu primar” al sufletului este „mult prea materială, prea concretă”, în opoziție cu scrisul, care este „imaterial, el lucrează cu aer. Cuvintele sunt aer (...). Imaginarul lui se produce în minte, nu poate fi atins. El nu e pentru ochi și pentru niciun simț. E mai presus de carne și dincolo de trup. (...) E dorința să vezi și chiar să poți atinge, într-un chin nesfârșit, imaginile tale de eter și văzduh.”¹⁴

Gheorghe Crăciun scrie o proză a privirii. Textul său se construiește sub dominația vizualului și consumarea imaginilor. Le Breton considera că instituirea privirii are un rol esențial în procesul civilizării, prin articularea imaginilor devenite sursă de reflecție: „schimbarea privirii a fost la originea producției crescânde de imagini de orice fel (...). Astfel, privirea - după ce s-a realizat distanțarea între corp și

¹³ Jean-Claude Kaufmann, *Trupuri de femei - priviri de bărbați. Sociologia sânilor goi*, trad. Violeta Barna-Nathan, București, Editura Nemira, 1998, p. 56

¹⁴ Gheorghe Crăciun, *Acte originale/copii legalizate*, București, Editura Cartea Românească, 1982, p. 18

spirit, în prima fază de civilizare - însoțește în prezent mișcarea de corporeitate. Privirea are suplețea percepției, care îi permite să reacționeze la multiplicitatea și la volatilitatea imaginilor. Ea se integrează perfect mișcărilor eliberate ale corpului, pentru a construi senzații mai directe.”¹⁵

În textul lui Gheorghe Crăciun văzul oprit îndelung devine „privire” iar trupul se transformă într-un „obiect făcut să înconjoare ochii”. Este necesară repunerea problemei Văzului pentru a evita fenomenul de „obosire a ochiului”, așa cum îl numea Horia Bernea. Pentru a contrabalansa degradarea vizualului, artistul optează în favoarea anulării convențiilor, adoptând tehnici noi și ocolind „prețiozitatea și caracterul de unicitate al artei tradiționale”, „din dorința unui acces mai direct la ochiul și mai puțin la sufletul privitorului.”¹⁶ Un exemplu este americanul Jackson Pollock, cunoscutul exponent al expresionismului abstract, renumit pentru metoda *drip painting*, așa-numita tehnică a culorii prin picurare. Începând cu anii '50, procedeul experimental al „picturii gestuale” (*action painting*) a revoluționat lumea artelor plastice, transformând actul de a pictura într-un spectacol public. Simulând ceea ce Robert Goodnough numea, în 1951, un „dans ritualic”, pictura gestuală presupunea îmbibarea pensulei în vopsea, și, prin mișcări rapide ale încheieturii, brațului și corpului, pensula atingând doar rareori pânza, culoarea era lăsată să cadă pe suprafața viitorului tablou.¹⁷ Pollock însuși afirma că nu prezintă importanță modul în care este aplicată vopseaua, tehnica în sine reprezentând doar „un mod de a atinge mesajul artistic”.¹⁸

Propunem, așadar, formula „drip-writing” pentru a exprima dinamica prozei organice practică de Gheorghe Crăciun. Procesul este ilustrat în *Acte originale/copii legalizate*: romanul se compune din fragmente picurate ici-colo și se depune în straturi succesive, pentru a forma desenul corporal al unei proze tremurate din simțuri și organe.

Dezamăgirea lui Gheorghe Crăciun constă în lipsa posesiei unui limbaj al cărnii pentru a vorbi despre simțuri, în defavoarea înlocuirii acestuia prin conotații sugestive. Limbajul corporal râvnit de prozator apare ca o consecință a senzorializării percepției, deschizând accesul către un alt palier, cel al cunoașterii interoceptive,

¹⁵ Jean-Claude Kaufmann, *Trupuri de femei - priviri de bărbați. Sociologia sânilor goi*, trad. Violeta Barna-Nathan, București, Editura Nemira, 1998, p. 27

¹⁶ Gheorghe Crăciun, *Arta este un mijloc de meditație...*, în „Astra”, nr. 2/1981, p.5

¹⁷ Robert Goodnough, *Pollock paints a picture*, în „Jackson Pollock. Interviews, Articles and Reviews”, The Museum of Modern Art, New-York, 1999, p.75 (trad. n.)

¹⁸ <http://www.theartstory.org/artist-pollock-jackson.htm>

cenestezice. Perceperea realității înconjurătoare care invadează corpul uman ține, ca în cazul lui Heidegger, de prelucrarea și decodarea senzorială a stimulenților: „În ceea ce ne furnizează văzul, auzul și pipăitul, în senzațiile de culoare, de sunet, de aspru sau tare, corpul nostru este, în sensul cel mai propriu, asaltat de lucruri. Lucrul este (...) acel ceva care, prin intermediul senzațiilor, poate fi perceput în simțurile ce alcătuiesc sensibilitatea.”¹⁹

În opinia lui David Le Breton, imaginea lumii exterioare este subiectivă, dependentă în totalitate de interiorizarea cenestezică: „Lumea este emanația unui corp care o transpune în termeni de percepții și de simțuri (...). Corpul este un filtru semantic, (...) este o reflecție a lumii.”²⁰ În cazul lui Gheorghe Crăciun, se poate spune că arta este, și ea, transfigurată corporal. Sub amprenta propriei subiectivități somatice, privirea prozatorului reface continuitatea senzorială dintre corpul uman și corpul lumii.

Împreună cu Horia Bernea, Gheorghe Crăciun dispută eternul conflict între pictură și fotografie. Pictorul se pronunță reprobator asupra imaginii fotografice nesatisfăcătoare, care, în raport cu pictura, „nu-i un lucru absolut obiectiv, că obiectivitatea absolută nu există. (...) fotografia poate fi de un anume ajutor artistului în conceperea imaginii lucrării sale sau ca simplu document, ca informație. E comodă, dar, în același timp alienată, ca o plimbare cu mașina în comparație cu parcurgerea pe jos a unui anumit spațiu.”²¹

Respingând ideea fotografiei ca document adjuvant fără investiție estetică, obiectivul aparatului de fotografiat reprezintă pentru Gheorghe Crăciun „al treilea ochi”. Din punctul de vedere al modalităților de exercitare ale privirii, retina prozatorului și imaginea capturată se află într-o relație narcisiacă: „Narcis este expresia dorinței, a plăcerii extrase din privirea unui subiect, obiectivizat prin văz. Imaginea aici substituie pulsivitatea freudiană a Erosului; privitorul iubește imaginile, stabilind o relație afectivă cu acestea. Meduza este varianta negativă a privirii, corespunzând Thanatosului, pulsivității morții, fricii și angoasei distrugerii.”²²

¹⁹ Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, trad. Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu, studiu introductiv de Constantin Noica, București, Editura Univers, 1982, p. 46

²⁰ David Le Breton, *Antropologia corpului și modernitatea*, trad. Liliana Rusu, Chișinău, Editura Cartier, 2009, p. 204-205

²¹ Gheorghe Crăciun, *Arta este un mijloc de meditație...*, în „Astra”, nr. 2/1981, p.5

²² Doru Pop, *Direcții în analiza imaginilor*, în „Cahiers de l'Echinox”, vol. 2, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, p. 46

Gheorghe Crăciun posedă acea „gândire vizuală” teoretizată de Rudolf Arnheim, în opinia căruia percepția vizuală și ereditatea psihologică sunt interdependente. E vorba de „inteligenta percepției”²³, văzută ca un proces dinamic de acumulare temporală, prin care imaginea unui obiect rezultă din atât din caracteristicile materiale ale acestuia, cât și în urma interacțiunii cu mediul, iar semnificația obiectului se clădește pe experiențele anterioare ale intelectului uman. Astfel, printr-o tentativă de contragere temporală, decupajul lentilei lui Gheorghe Crăciun surprinde și fixează în pagină viața din spatele „păienjenisului” de cuvinte.

Capitolul al V-lea, *Feminitatea monstruoasă*, surprinde ipostazele Matrioșkăi lui Gheorghe Crăciun, păpușa infernală a prozatorului hotărât să scrie o *Madame Bovary* autohtonă. Din copilărie până în ultima clipă a vieții, păpușa rusească este un personaj care crește odată cu fiecare pagină. Memoria eroinei derulează filmul vieții, de la jocul copiilor de pe marginea iazului la fanatismul activităților pionierești, mecanica ritualică a exercițiilor fizice pe terenul de baschet și blindajul vieții de elevă, până la melancoliile foliculare ale adolescenței și plonjarea în marele gol, conștientizat prea târziu. Trupul Leontinei este, totodată, trupul prozatorului, care „știe mai mult” încă de la început. Personajul-prototip al lui Gheorghe Crăciun trebuie să-și alcătuiască, de unul singur, propria sintaxă corporală, pentru a putea interacționa și raționa somatic noul univers care i se deschide spre cunoaștere.

Leontina *încorporează* cu egoism piese din *puzzle*-ul unei copilăriei care nu-i aparține, pe care o recompune din scene, obiecte, cuvinte, jocuri, fantasmе și amintiri. Reconstituirea se desfășoară ca un solicitant exercițiu al memoriei, urmărind o traiectorie inversă, în manieră proustiană, de la senzație spre amintire. Se revelează, astfel, etapa „adamică” a cuvântului descoperit, prin încercările trupului adult de a se (re)întoarce la inocența limbajului care „include țesutul corpului în țesătura sensibilă a unui arhe-scris.”²⁴, acolo unde lucrurile încep să existe abia după ce le-am simțit, auzit, văzut, pipăit sau gustat. Acest tip de construire a lumii prin cunoaștere senzorială este inaccesibilă trupului adult - viciat de tranzitivitatea limbajului preexistent - care a uitat să mai *învețe* ceea ce *știe* deja. Astfel, păpușa rusească a lui Gheorghe Crăciun se naște și evoluează odată cu lumea cuvintelor originare din care s-a zămislit.

²³ Rudolf Arnheim, *Visual Thinking*, University of California Press, 1997, p. 42 (trad. n.)

²⁴ Vicky Kirby, *Telling flesh: the substance of the corporeal*, London, Routledge, 1997, p. 56 (trad. n.)

Din lipsa raportării valorice la un alt sistem, Leontina nu distinge frecvențele negative ale comunismului. Departe de a se considera o victimă a totalitarismului, Leontina trăiește sub imperativul „trebuie”, caracteristic inconsistentului optimism obligatoriu al perioadei socialiste: „trebuie să faci totul, adică să-ți iubești casa grădina mistria lopata sondele spicele munții apele și barajele abatajele și furnalele secera și ciocanul brazil și holdele. Tu trebuie s-o iubești pe bunica pentru că și bunica e țara ta. Trebuie să iubești cartea și caietul și cravata roșie de pionier care și ele sunt țara ta. Așa învățau ei la școală.”²⁵ Incapabilă să discearnă între bine și rău, existența Leontinei se reduce la ambiția de a fi în frunte, acaparând toate oportunitățile pe care viața i le oferă spre a fi consumate. Eroina este predispusă compromisurilor morale, acceptate ca mijloace singulare de supraviețuire. Marionetă a totalitarismului, Leontina are, în opinia Sandei Cordoș, tensiunea personajelor feminine nevrotice și abuzate de regim ale lui Buzura, refăcând traiectoria „femeii fără destin”²⁶, asemenea Lolei, personajul secundar din *Animalul inimii*, romanul Hertei Müller.

Existența eroinei evoluează în virtutea unei inerții, integrându-se masei „vegetale” de produse ale comunismului. Subordonată instinctualității primare, Leontina coboară la stadiul de „roțiță într-un uriaș mecanism nivelator. Exacerbarea nivelului senzorial, organic, carnal al trăirii menține ființa într-un fel de dependență de „natură”, asigură o adaptare la mediu ce devine sursa compromisului.”²⁷

Caius Dobrescu percepea romanul ca pe „un joc între conținut și conținător”, plasând Matrioșka în galeria „figurilor feminine spiralate și goale pe dinăuntru ale lui M.C. Escher”.²⁸ Leontina este ultima păpușă rusească, cea din exterior, al cărei timp biologic s-a scurs sub imperativul contactului epidermic. „Descojirea” sa dezvăluie în final pustiul inconsistenței, consecința unei vieți cvasi-vegetale. Criza ei existențială se reduce la căutarea iubirii și nevoia de a o împărtăși. Captivă a unei false ideologii, prostituându-se cu bună știință într-un sistem atrofiat, Leontina întrevede luciditatea ca mijloc al evaziunii, dar gestul salvator vine prea târziu, când faptele sale nu pot să rămână fără consecințe. Romancierul pregătește dinainte o odisee a ratării, teoretizând în egală măsură lecția vieții, cât și a morții, patima cărnii care suferă și se distilează.

²⁵ Gheorghe Crăciun, *Pupa russa*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 140-141

²⁶ Florica Teodoriuc, *Femeia fără destin*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012, p. 147

²⁷ Ion Pop, *Dicționarul analitic de opere literare românești*, ed. cit., p.856

²⁸ Caius Dobrescu, *Un Bertrand Russel de respirație wagneriană*, studiu introductiv la reeditarea romanului lui Gheorghe Crăciun, *Pupa russa*, Editura Art, București, 2007.

„Confecționată” pentru a deservi plăcerile erosului, fatalitatea Leontinei, femeia „cauciucată”, devine căutarea împlinirii prin iubire, sentiment de care se dovedește, însă, incapabilă.

Tina este un obiect sexual decorativ, un mecanism visceral, o păpușă gonflabilă menită să satisfacă cele mai ascunse fantezii ale bărbaților. Ea trăiește o existență sufocată în rutină și în fals, indiferență și artificialitate, irosindu-se absorbită de vidul apăsător al zilelor. Sexualitatea Leontinei instaurează o iconografie trivială, viața ei desfășurându-se în termenii elementarului, a organicului instinctual dominat de senzația frustrată. Într-o lume în care viziunea centrală se subordonează relației dintre individ și putere, Leontina desconsideră orice formă de autoritate în afara senzualității ei magnetice, care atrage, pe lângă cele câteva femei, zecile de bărbați inșafțiabili. Evoluând pe scena vieții, Leontina are revelația mizeriei, banalității, tragicului, grotescului și absurdului existenței proprii.

Incapacitatea de a iubi este o infirmitate erotică datorată carnalității obsesive. Reflectând ecouri kierkegaardiene, Leontina devine personajul care practică seducția ca act autotelic. Judecând întotdeauna prin prisma pasiunii, acuplarea devine o banală formă de stăpânire și epuizare a instinctualității devoratoare.

Intenția lui Gheorghe Crăciun a fost să creeze un personaj feminin care să trăiască o singurătate uluitoare. Leontina luptă cu senzația de alteritate a propriului corp mutilat de acțiunea timpului inexorabil. Presiunea timpului prezent devine intolerabilă când se raportează la destinul derizoriu. Personaj doar aparent autosuficient, Leontina este, conform lui Alexandru Mușina, expresia solitudinii absolute, surprinsă în ecuația „om = corp plus singurătate”: „e închisă, izolată în și prin propriu-i corp. Cu cât este mai împlinită (fizic) ca femeie, mai frumoasă și mai dorită, cu atât este mai singură.”²⁹ Odată ce feminitatea i se cenzurează sub apăsarea timpului, orice conexiune la lumea înconjurătoare dispare iar personajul, pur și simplu, piere.

Leontina caută și *se* caută pe sine atunci când este deja prea târziu, devenind victima autoamăgirii. Necesitatea permanentă a Leontinei de a-și studia reflexia în luciul oglinzii indică nevoia unei certitudini prin raportarea la propria imagine. Această „oglindire” produce reducția de la imaginea speculară la o „imagine” fără realitate. Dacă în copilărie primează dorința *dezidentificării* (termen folosit de Corin

²⁹ Alexandru Mușina, *Șase cuvinte-cheie pentru proza lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera*. ed. cit., p. 58

Braga) de povara numelui fracturat, Leon-Tina, femeia de treizeci de ani caută, introiectiv, un „corpus”³⁰ pentru propriul corp de care se simte deposedată: „Vreau să rămân cu mine”, spune personajul către finalul romanului.

În studiul intitulat *The Mirror Stage as Formative of the Function of the 'I' as Revealed in Psychoanalytic Experience (Stadiul oglinzii ca formator al funcției eului revelat în experiența psihanalitică)*³¹, Lacan sublinia că structura narcisiacă a ființei umane reclamă nevoia unei simetrii spațiale. Dublarea virtuală a corpului-subiect prin crearea unei simetrii cu planul oglinzii presupune configurarea unei spațialități subiective, imaginare, denumită de Lacan „caleidoscopică”, adică o matcă „geometrică” în care se dezvoltă imageria egoului, și care reprezintă o precondiție a viitoarei intersubiectivității sociale.

Detracarea Leontinei ia forma plictisului cronic, a „mlaștinei” existențiale. Psihastenia protagonistei este urmarea unei „depersonalizări prin asimilarea la spațiu”, rezultând în pierderea legăturii cu realitatea prin „diminuarea sentimentului personalității și vieții.”³² Teama de a nu fi dislocată de noutatea timpului care năvălește activează mecanismul defensiv al Leontinei, care respinge, forclude (termenul lui Lacan) valul istoriei care avansează. Consumându-și existența în *stand-by*, marioneta rusească pierde pe două planuri: în fața timpului și în fața istoriei, fiind dezasimilată de schimbare și aruncată în promenoarul capitalist, alături de păpușarul ei cu mâini oboșite.

Din perspectivă simbolică, Leontina este confecționată pentru a întruchipa *androgenul textual* postmodern, fiind purtătoarea unui vulnerabil destin „de hârtie”, asumat de propriul ei creator: „*Matrioșka c'est moi!* Doar și eu sunt un om-cutie, un copil care trăiește într-un bărbat, o fetiță îngropată în trupul unei femei, și eu sunt o făptură alfabetizată, cu etaje și sertare, ca oamenii lui Dali și Arcimboldo, și eu sunt un cocoloș de carene într-un ghemotoc de hârtie.”³³ În corelație cu simbolul androgenului se plasează tema dublului și metafora oglinzii. Oglinda este planul în care imaginea se inversează, se răstoarnă. În urma schimbului de perspectivă, stânga devine dreapta, dreapta devine stânga, reflexia anulând logica datelor obiectului

³⁰ Ioan Petru Culianu, *Un corpus pentru corp*, în „Viața românească”, nr. 12/1992

³¹ Jaques Lacan, *Écrits. A Selection*, trad. Alan Sheridan, pref. Malcolm Bowie, London, Taylor & Francis e-Library, 2005, p. 21 (trad. n.)

³² Roger Caillois, *Mitul și omul*, București, Editura Nemira, 2000, p. 80-81

³³ Gheorghe Crăciun, *Trupul știe mai mult...*, ed. cit., p.24

asupra căruia se aplică. Prin nevoia permanentă de oglindire, Leontina reprezintă un *androgin întors*, a cărui unitate este supusă diviziunii ireconciliabile.

Cea din urmă Matrioșcă, descoperită după minuțioasele „exfolieri”, evoluează în plan textual, prin splendoarea detaliilor stilistice revelate în urma „viviseției”, situându-se, ca destin, pe ultima treaptă a declinului. Personaj cu interior de celuloză, Leontina nu e construită să reziste în lumea vie. Ca personaj endogenetic, ea trebuie deconstruită până la detaliul infimitezimal, pentru a se putea întoarce în pătura cuvintelor și a recicla, la nesfârșit, milioanele de fațete și învelișuri ale înspăimântătoarei păpuși rusești numită literatură.

Capitolul al VI-lea, *Somatografia simptomatică*, pătrunde în laboratorul de creație al prozatorului, epuizând tematic coordonatele intime ale scrisului. În articolul *Autenticitatea ca metodă de lucru*, publicat în 1982 în revista *Astra* și reluat în volumele *Competiția continuă. Generația 80 în texte teoretice* și *Cu garda deschisă*, autorul delimitează conceptual reperele esențiale în traseul său de la „efectiv” către „fictiv”: real-autenticitate-autobiografie-trup-corporalitate-trup textual-text, explicând și reconstituind treptat drumul laborios al propriei creații literare.

Recurgând la explicația etimologică a termenului *authententes*, Gheorghe Crăciun consideră că un text este cu adevărat autentic atunci când comportă amprenta identității auctoriale, angajate în totalitate gândirii și senzorialului. De aici necesitatea prezenței vădite a autorului în procesul generării textuale, și deci, eliminarea perspectivei impersonale și detașate, care devine, în acest context, illogică.

Primează astfel accesul la experiența unică, personală, scriitura angajată și responsabilă (*auctoro*), autobiografia devenind material „simptomatic, esențial”.³⁴ Perspectiva autoreflexivă ca replică a condiționării sociale presupune extrapolarea senzațiilor autentice, disponibilizarea tuturor experiențelor inovatoare fundamentate pe o cultură solidă, conștiința necesității permanente de adaptare la real, „căci nu poți scrie despre actualitate cu sentimentul autenticității dacă tu însuși nu ești un individ actual și autentic, dacă viața ta nu cunoaște dinamismul, metamorfoza, contradicția, tensiunea continuă.”³⁵

Literatura lui Gheorghe Crăciun se concretizează din consistența senzorială a trupului văzut ca unic „instrument de măsură creditabil”. În spațiul său creator

³⁴ Gheorghe Crăciun, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999, p. 271

³⁵ *Idem.*, *Autenticitatea ca metodă de lucru*, în volumul *Cu garda deschisă*, Editura Institutul European Iași, 1997, p. 36

existența este respinsă în valența ei spirituală. Rațiunea canonizează, impune dictatorial o lume „abstractă, stereotipă, plictisitoare”, pe când senzația mijlocește, asemenea artei, fiorul estetic. Promovând o estetică a trăirii centrate pe atenția față de propriul corp, făcând recurs la senzație, percepție și imagine, prozatorul conștientizează că distincția spirit-trup anticipează raportul dintre literatură și corporalitate. Trupul în toate ipostazele sale, spațiu al plăcerii, al bolilor, al durerii sau chiar al morții, exprimă însăși ideea globală a existenței. Or autenticitatea înseamnă curajul autorului de a expune adevărul propriei experiențe de viață. Tema principală a operelor lui Gheorghe Crăciun va fi așadar căutarea proiectivă a trupului, a ființei autentice.

În volumul intitulat *Mecanica fluidului*, Gheorghe Crăciun nota: „Conflictul dintre trup și literă poate fi rezolvat de multe ori în favoarea trupului. Victoria e însă momentană și iluzorie. Pentru că eterna soartă a trupului e aceea de a-și transfera viața literei. Trupul viu și autentic, trupul ca expresie a unei sensibilități sincere și libere nu poate exista decât ca imagine scrisă.”³⁶

Literatura, consideră prozatorul, ar trebui să se guverneze după principul *sentio, ergo sum*, pentru a-și recupera „naivitatea” prealfabetică și a putea ține piept asalturilor rațiunii. Când *litera* își manifestă supremația asupra *corpului* subordonându-l, literatura devine metafizică aridă și abstractă. Tocmai acest raport conflictual dintre *literă* și *trup* declanșează mașinăria textuală care gravitează între real și imaginar.

Conform lui Roland Barthes, textul „are o formă umană”, el fiind chiar „o figură, o anagramă a corpului”; pentru Gheorghe Crăciun scrisul „prăbușire” sau scrisul „salvare” reprezintă *seismograma trupului*. Încercând sentimentul unei egalități potențiale între trup și literă sau între senzație și limbaj, tendința literaturii postmoderne echivalează cu „obsesia recuperării corporalității pierdute, fie sub forma *autoficțiunii*, fie sub cea a heterotopiei sau distopiei corespunzătoare celor două tipuri de postmodernism - cel imaginar sau antropocentric și cel ludic și parodic.”³⁷

Tema recurentă în proza lui Gheorghe Crăciun este scrisul ca „aventură a căutării trupului”, prezentă și în scrierile lui Mircea Cărtărescu și Simona Popescu. Roland Barthes sau Jacques Derrida, citați de Crăciun în eseul său *Trup și literă*, oferă

³⁶ Gheorghe Crăciun, *Mecanica fluidului*, Chișinău, Editura Cartier, 2003, p. 36

³⁷ Carmen Mușat, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, București, Editura Cartea românească, 2008, p.160

argumente solide pentru analiza „valorii estetic-formative a trupului”, care primește, în proza postmodernistă, statut narativ distinct.

Preocupat de modul în care se manifestă trupul în materia textului, Gheorghe Crăciun încearcă să descopere în romanele sale calea prin care să evidențieze esențiala „diferență de corp” în raport cu ceilalți. Dacă în *Compunere cu paralele inegale* prozatorul propunea o viziune a „trupului-subiect”, *Frumoasa fără corp* modifică valențele, trupul devenind un „obiect textualizat” care dispune de o memorie literară și existențială.³⁸ Puritatea absolută a temei este conținută în trup, nu în idee. Pariul auctorial are în vedere restituirea corporalității prin limbaj, „posibilitatea de a scrie trupul fără a-l alfabetiza.”

În jurnalul său *Trupul știe mai mult*, Gheorghe Crăciun mărturisea: „nu mi-au plăcut niciodată ideile. Mi-a plăcut să descriu și să analizez ceea ce a apărut în mine sub forma unei idei.”³⁹ Preocupat de „carnea” textelor narrative, scriitorul își focalizează atenția asupra corpului și a felului în care acesta dă consistență textului. Concepția lui Gheorghe Crăciun depășește stadiul scrisului ca o consecință a unei reactivități somatice primare, propunând un nou cod de comunicare, visceral. Gândirea presupune pentru prozator situarea în limbaj, iar simțurile își reclamă propria lor gândire pentru a situa trupul în limbajul său. Gândirea, ca acțiune care dublează verbalizarea, poate fi astfel considerată ca o *conștiință somatică preverbală*: „Trupul creează artele pe care le cunoaștem. Deci sunt atât de multe componente în trup pe care noi suntem obligați să le topim în limbajul ăsta verbal. Pictorii fac lucrul ăsta cu mijloacele lor, muzicienii cu mijloacele lor, și așa mai departe. Dar totul este clar că vine din trup, din acea sensibilitate gânditoare, din acea gândire sensibilă, în ultimă instanță.”⁴⁰

Pentru prozatorul brașovean literatura nu se putea împlini fără o revalorizare a problematicii trupului: „Literatura își dorește corporalitatea, luptă să și-o câștige. Dar e luptă pentru o himeră. Condiția literaturii va fi mereu aceea a unei frumoase fără corp. Ea îi pune omului în față frumosul, frumusețea, dar nu-i va putea arăta niciodată realitatea acelei frumuseți care nu poate fi îmbrățișată, ci numai privită.”⁴¹

Cel din urmă capitol, *Miron și frumoasele fără corp*, subliniază, pe de o parte, modul în care Gheorghe Crăciun valorifică mentoratul radupetrescian și filiația

³⁸ Carmen Mușat, op. cit., p.185

³⁹ Gheorghe Crăciun, *Trupul știe mai mult...*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006, p. 245

⁴⁰ *Gheorghe Crăciun - secvențe de existență*, în „Vatra”, nr. 3/2008, p.36

⁴¹ Gheorghe Crăciun, *Mecanica fluidului*, ed. cit., p. 37

târgovișteană, inventariind, în același timp, galeria personajelor feminine ale romanelor prozatorului brașovean.

Scrierile lui Radu Petrescu și Gheorghe Crăciun se concretizează într-un proces constant de textualizare a sinelui și al lumii, reflectând dorința irepresibilă de a trăi prin scris și în scris. Gheorghe Crăciun și Radu Petrescu pot fi considerați scriitori de tranziție, proza lor diferențiindu-se net de cea a colegilor de generație și prevestind o epocă a schimbării.

Ce au în comun Radu Petrescu și Gheorghe Crăciun?...În primul rând scrisul și literatura sunt așezate, în cazul amândurora, la limitele ființei, ambii disputându-și existența în marginea foii de hârtie. Mereu deasupra lumii imediate, scrisul lor păstrează nostalgia lentorii minuțioase. Ambii sunt analiști rafinați, preocupați de efectele scrisului în conștiința cititorului. Manifestând un interes deosebit pentru rațiunile intime ale actului scrierii, Radu Petrescu a fost unul dintre prozatorii care au răsturnat raportul tradițional dintre viață și literatură. Mircea Cărtărescu afirma că *eroismul cultural* al lui Petrescu a fost una dintre soluțiile cele mai nobile cu puțință ale scriitorului aflat sub dictatură, „Radu Petrescu și-a trăit, efectiv, viața în *text*, contextul rămânându-i, mereu, neverosimil și indiferent.”⁴²

Proza lui Gheorghe Crăciun trădează nemulțumirea față de autenticitatea scrisului, combătută prin eterna căutare proiectivă a trupului autentic. Asemenea lui Radu Petrescu, cel care găsisse în biografism o sursă incontestabilă de autenticitate, textele lui Gheorghe Crăciun reprezintă (re)scrieri de sine. Personajele care locuiesc prozele sale, Octavian, Virgil, Vlad sau George, sunt versiuni deficitare ale autorului, „fragmente din istoria trupului”.

Atât în proza lui Gheorghe Crăciun cât și cea a lui Radu Petrescu apare similitudinea autor-ființă de hârtie, ambii având revelația propriei existențe condiționate de prezența imperativă a unui potențial cititor, idee regăsită în confesiunea unui personaj al *Frumoasei fără corp*: „Pentru a exista cu adevărat, este întotdeauna nevoie să te descopere cineva. Viața ta se scurge între oameni, dar dacă nimeni nu știe să te citească, să te vadă, să-ți împrumute puțină căldură din sufletul lui se mai poate spune despre tine că trăiești? Dacă nimeni nu te aude, nu te întreabă, nu-ți răspunde, dacă nimeni nu te alege ca pe un posibil tovarăș de dialog din masa amorfă a celorlalți, cine mai ești tu? (...) A trăi înseamnă (...) a te lăsa citit, descifrat,

⁴² Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 356

uitat și iar adus aminte, descris și povestit pe îndelete, literă cu literă, punct cu punct.”⁴³

Propunându-și să recupereze esența feminității, romanul *Frumoasa fără corp* deschide galeria „păpușilor de aer”, a femeilor volatile care bântuie conștiințele chinuite ale bărbaților. Imprevizibila profesoară de biologie Pia Ionescu - „o tânără zveltă, înaltă, cu pielea albă, și ochi întunecați, foarte vii, cu părul greu și roșu ca arama” și „gâtul lung, ca în picturile lui Modigliani”⁴⁴, Nina - învățătoarea intolerabilă din cauza materialității ei sufocante, Sânziana - femeia frivolă, „mofturoasă, imprevizibilă, șagalnică, misterioasă”, Ioana - seducătoarea aflată pe muchia de cuțit a vârstelor sau Adela - chelnerița adolescentă, replica în carne și oase a Cloei din *Epură pentru Longos* sunt câteva tipologii din galeria personajelor feminine așezate sub lupa auctorială.

Femei albastre, romanul postum al prozatorului, continuă linia scrierilor anterioare, focalizându-se „asupra erosului, cu nu puține deschideri spre erotism, senzualitate și explorare somatică.”⁴⁵ Apropiat de *Acte originale/copii legalizate* prin enunțarea Privirii ca supratemă și deschideri către arta fotografică și film, cartea surprinde prin lipsa registrului metadiscursiv și autoreferențial. *Femei albastre* vine în continuarea *Frumoasei fără corp* și a *Pupei russa*, completând seria personajelor lipsite de orizont, supuse presiunii unei căutări inefabile, fără vreo finalizare.

Femei albastre, este, întâi de toate, o carte a singurătății mărturisite: „Senzația de dislocare. Singurătatea e un acid.”⁴⁶ Chiar și atunci când este înconjurat de prieteni, protagonistul trăiește într-o constantă rătăcire, combătută exclusiv prin scris și prin nevoia de a povesti. Naratorul se hrănește cu povești, pe care le expune diferiților interlocutori, dintr-o nevoie ontologică de a se confesa. Un adevărat arhivar al corpurilor feminine, protagonistul inventariază în carcasa romanului, ca într-un fișet, toate aventurile sale, ale căror povești sunt scoase la lumină și scuturate, din când în când, de pulberea amintirilor. Astfel, toate personajele feminine ale naratorului există pentru că sunt povestite. Readuse în memorie, ele se corporalizează prin narațiune, prin injectarea, de către autor, cu „seringi de metafizică”.

Naratorul își trăiește existența bântuit de fantasma actriței Nicole Kidman, „ființa fără trup”, a cărei imagine și poveste o reconstituie din ziare sau din pozele de

⁴³ Gheorghe Crăciun, *Frumoasa fără corp*, ed. cit., p.321

⁴⁴ *Ibidem.*, pp. 25, 32

⁴⁵ *Idem.*, *Romancierii români vor lipsi de la integrarea în Europa*, în „Vatra”, nr. 1-2/2005, p. 16

⁴⁶ *Idem.*, *Femei albastre*, ed. cit., p. 111

pe copertile revistelor „glossy”. Pe măsură ce se apropie de lentila microscopică a autorului, imaginea idolatrizată a Nicolei involuează progresiv de la statutul de femeie fatală, la cel de „stafie de celuloid”, de *puppet* - o simplă pupă cu obraji de carton. Atras iremediabil de iluziile „lumii îngropate în hârtii”, protagonistul - cu pretenții de scriitor - reprezintă varianta masculină a *păpușii rusești*. Experimentând tribulațiile tranziției, naratorul este un personaj expus, aflat în „derivă biografică”⁴⁷, un Leon inadaptat, mutilat și părăsit în „sala de așteptare” postdecembristă a unui popor „speriat de lumină”.

Universul textual al lui Gheorghe Crăciun propune o viziune somatică hiperrealistă, în care precizia detaliului și reprezentarea fidelă șterg granițele dintre pictură și fotografie. Proza sa reprezintă consecința unui corp expus, sacrificat și studiat cu rigurozitate de anatomist. Exacerbarea propriei identități are loc sub formă procesuală, corpul-subiect este surprins mereu în mișcare, îndeplinind funcția de „work in progress”. Scriindu-și destinul încastrat în coconul unei sensibilități uluitoare, prozatorul și-a redus trupul până la stadiul conștiinței somatice.

Binecuvântat (sau damnat) cu harul creatorului de limbaj, iluziile lui Gheorghe Crăciun sunt iluziile corporalității - nu pentru că n-ar fi atins acel stadiu al propriei (și unicei) sintaxe corporale, ci pentru că întreaga viață a trăit sub apăsarea acestei fantasme, și s-a stins înainte de a fi realizat că această apropiere fantastică de trupul său literar s-a înfăptuit deja...

⁴⁷ Adina Dinițoiu, *Un cinic de nevoie și un hedonist fără ideologie*, în „Observator Cultural”, nr. 682/19.07.2013

BIBLIOGRAFIE

Bibliografia operei

- CRĂCIUN, Gheorghe, *Acte originale/copii legalizate*, București, Editura Cartea Românească, 1982
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Aisbergul poeziei moderne*, Pitești, Editura Paralela 45, 2009
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Compunere cu paralele inegale*, ediția I, București, Editura Cartea Românească, 1988
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Compunere cu paralele inegale*, ediția a II-a, București, Editura Allfa, 1999
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Cu garda deschisă*, Editura Institutul European Iași, 1997
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Doi într-o carte (fără a-l mai socoti pe autorul ei). Fragmente cu Radu Petrescu și Mircea Nedelciu*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2003
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Femei albastre*, Iași, Editura Polirom, 2013
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Frumoasa fără corp*, București, Grupul editorial Art, 2007
- CRĂCIUN, Gheorghe, *În căutarea referinței*, Editura Paralela 45, 1998
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Mecanica fluidului*, Chișinău, Editura Cartier, 2003
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Pactul somatografic*, Pitești, Editura Paralela 45, 2009
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Pupa russa*, ediția I, București, Editura Humanitas, 2004
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Pupa russa*, ediția a II-a, București, Editura Art, 2007
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Reducerea la scară*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Teatru de operațiuni*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la „Pupa russa”(1993-2000)*, Pitești, Editura Paralela 45, 2006
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Viciile lumii postmoderne*, București, Editura Tracus Arte, 2011

Lucrări de istorie și critică literară, studii teoretice

- (***) *Pentru o teorie a textului. Antologie „Tel-Quel”1960-1971*, trad. Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasilu, București, Editura Univers, 1980
- ALEXANDRESCU, Sorin, *Text și imagine. Relații încordate și nu prea*, în „Cahiers de l’Echinox”, vol. 2, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
- ARNHEIM, Rudolf, *Visual Thinking*, Los Angeles, University of California Press, 1997
- ARNHEIM, Rudolf, *Film as Art*, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1957
- ARNHEIM, Rudolf, *Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye*, Los Angeles, University of California Press, 2004
- BARTHES, Roland, *Camera luminoasă*, trad. Virgil Mleşniță Cluj-Napoca, Editura Idea Design & Print, 2005
- BARTHES, Roland, *Romanul scriiturii*, trad. Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasilu București, Editura Univers, 1987
- BARTHES, Roland, *The Fashion System*, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1990
- BATTAGLIA, Salvatore, *Mitografia personajului*, trad. Alexandru George, București, Editura Univers, 1976
- BAUDELAIRE, Charles, *The Modern Public and Photography*, în vol. *The Mirror of Art: Critical Studies by Charles Baudelaire*, trad. Jonathan Mayne, London, Phaidon Press, 1955
- DE BEAUVOIR, Simone, *Al doilea sex*, vol. I-II, trad. Diana Bolcu, București, Editura Univers, 1998
- BODIU Andrei, MOARCĂS Georgeta, *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- BODIU, Andrei, *Pluralitatea fertilă în „Scene pregătitoare pentru o aventură” de Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012

- BOCK, Gisela *Femeia în istoria Europei. Din Evul Mediu până în zilele noastre*, trad. Mariana Cristina Bărbulescu, Iași, Editura Polirom, 2002
- BOIA, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, trad. Tatiana Mochi, București, Editura Humanitas, 2000
- BOOTH, Wayne C., *Retorica romanului*, București, Editura Univers, 1976
- BRAGA, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999
- CAILLOIS, Roger, *Mitul și omul*, trad. Lidia Simion, București, Editura Nemira, 2000
- CĂLINESCU, Matei, *Cinci fețe ale modernității: Modernism, Avangarda, Decadența, Kitschul și Postmodernismul*, București, Editura Univers, 1996
- CĂRTĂRESCU, Mircea, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 1999
- CĂRTĂRESCU, Mircea, *Postmodernismul românesc*, București, Editura Humanitas, 2010
- CHARTIER, Jean-Pierre, *Introducere în psihanaliza lui Sigmund Freud*, trad. Michaela Brândușa Malcinschi, București, Editura IRI, 1998
- CORBIN Alain, COURTINE Jean-Jacques, VIGARELLO Georges, (coord.) *Istoria Corpului*, vol. I, II, III, trad. Simona Manolache, Gina Puică, Muguraș Constantinescu, Giuliano Sfichi, Camelia Biholaru, Cristina Drahta, Mihaela Arnat, București, Grupul Editorial Art, 2008, 2009
- CORNEA, Andrei, *Cuvintelnic fără frontiere*, Iași, Editura Polirom, 2002
- CORNEA, Laura, *Corp și corpus. Dublări și dedublări în proza lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- CULIANU, Ioan Petru, *Jocurile minții*, trad. Mona Antohi, Sorin Antohi, Dan Petrescu, Catrinel Pleșu, Corina Popescu, Anca Vaideseșan, Iași, Editura Polirom, 2002
- CURTIUS, Ernst Robert, *Balzac*, vol. I, trad. Grigore Tănăsescu, București, Editura Minerva, 1974
- DAMASIO, Antonio, *Looking for Spinoza: Joy, Sorrow, and the Feeling Brain*, Orlando, Harcourt, 2003
- DERRIDA, Jaques, *Of Grammatology*, trad. Gayatri Chakravorty Spivak, Baltimore, Maryland, Johns Hopkins University Press, 1997

- DERRIDA, Jaques, *Scritura și diferența*, trad. de Bogdan Ghiu și Dumitru Țepeneag, București, Editura Univers, 1998
- DERRIDA, Jacques, *Writing and difference*, Taylor & Francis e-Library, 2005
- DESCARTES, René, *Meditații metafizice*, trad. Ion Papuc, București, Editura Crater, 1997
- DINIȚOIU, Adina, „Limbajul nu este totul”: *scritura confruntată cu biograficul în „Pupa russa” și „Fals jurnal la Pupa russa”*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- DOBRESCU, Caius, *Tradiția plăcerii (de a gândi). Gheorghe Crăciun și continuitatea intelectuală dintre critica literară a generației '60 și critica literară a generației '80*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- EAKIN, Paul John, *Touching the World. Reference in Autobiography*, New-Jersey, Princeton University Press, 1992
- ELKINS, James, *The Domain of Images*, Ithaca, New-York, Cornell University Press, 1999
- ELIADE, Mircea, *Mitul reintegrării*, București, Editura Humanitas, 2003
- ELIADE, Mircea, *Sacrul și profanul*, București, Editura Humanitas, 2000
- FLAUBERT, Gustave, *Doamna Bovary*, trad. Demostene Botez, București, Editura Minerva, 1970
- FOUCAULT, Michel, *Cuvintele și lucrurile*, trad. Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu, București, Editura Univers 1996
- FREUD, Sigmund, *The Ego and the Id*, trad. Joan Riviere., ed. James Strachey, New York, W.W. Norton and Company, 1960
- GHIU, Bogdan, *Eu(l) artistul. Viața după supraviețuire*, București, Editura Cartea Românească, 2008
- GOODNOUGH, Robert, *Pollock paints a picture*, în „Jackson Pollock. Interviews, Articles and Reviews”, The Museum of Modern Art, New-York, 1999
- GROSZ, Elizabeth, *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*, Bloomington, Indiana University Press, 1994
- GRÜNBERG, Laura, coord., *Introducere în sociologia corpului. Teme, perspective și experiențe întrupate*, Iași, Editura Polirom, 2010

- GULEA, Dan, *Castelul din cărți. Sensuri ale „arhitecturii”*, Pitești, Editura Paralela 45, 2004
- HEIDEGGER, Martin, *Originea operei de artă*, trad. Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, studiu introductiv de Constantin Noica, București, Editura Univers, 1982
- HUTCHEON, Linda, *A Theory of Parody. The Teachings of the Twentieth-Century Art Forms*, London, Methuen, 1985
- HUTCHEON, Linda, *Poetica postmodernismului*, trad. Dan Popescu, București, Editura Univers, 2002
- IONICĂ, Naomi, *Celălalt corp în ficțiunea lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiș și Georgeta Moarcăș, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- IRRIGARAY, Luce, *(Re)Writing the Body: The Politics and Poetics of Female Eroticism*, în volumul *The Female Body in Western Culture: Contemporary Perspectives*, coord. Susan Rubin Suleiman, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1986
- JUNG, Carl Gustav, *Tipurile psihologice*, trad. Viorica Nișcov, București, Editura Humanitas, 1997
- KAUFMANN, Jean-Claude, *Trupuri de femei - priviri de bărbați. Sociologia sânilor goi*, trad. Violeta Barna-Nathan, București, Editura Nemira, 1998
- KIRBY, Vicky, *Telling flesh: the substance of the corporeal*, London, Routledge, 1997
- LACAN, Jaques, *Écrits. A Selection*, trad. Alan Sheridan, pref. Malcolm Bowie, London, Taylor & Francis e-Library, 2005
- LACAN, Jaques, *On Feminine Sexuality. The Limits of Love and Knowledge. Book XX. Encore 1972-1973*, trad. Bruce Fink, editat de Jacques-Alain Miller, New-York, W.W. Norton & Company Inc, 1999
- LĂCĂTUȘ, Adrian, *Sensul experimentului în literatura lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiș și Georgeta Moarcăș, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- LE BRETON, David, *Antropologia corpului și modernitatea*, trad. Liliana Rusu, Chișinău, Editura Cartier, 2009

- LIBIS, Jean, *Mitul androgenului*, trad. Cristina Muntean, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005
- MARION, Jean-Luc, *In Excess. Studies of Saturated Phenomena*, trad. Robyn Horner, Vincent Berraud, Fordham University Press, 2002
- MARINACHE, Ramona, *Pledoarie pentru o sociologie a corpului adormit*, în vol. *Introducere în sociologia corpului. Teme, perspective și experiențe întrupate*, coord. Laura Grünberg, Iași, Editura Polirom, 2010
- MERLAEAU-PONTY, Maurice, *Fenomenologia percepției*, Oradea, Editura Aion, 1999
- MIHĂILESCU, Dan C., *Epica gonflabilă*, în vol. *Literatura română în postceaușism II. Proza. Prezentul ca dezumanizare*, Iași, Editura Polirom, 2006,
- MORAN, Dermot, *Revisiting Sartre's Ontology of Embodiment in Being and Nothingness*, în vol. *„Ontological Landscapes. Recent Thought on Conceptual Interfaces Between Science and Philosophy.* coord. Vesselin Petrov, Heusenstamm, Editura Ontos Verlag, 2011
- MUȘAT, Carmen, *Perspective asupra romanului românesc postmodern și alte ficțiuni teoretice*, Pitești, Editura Paralela 45, 1998
- MUȘAT, Carmen, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, București, Editura Cartea românească, 2008
- MUȘINA, Alexandru, *Șase cuvinte-cheie pentru proza lui Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- NEDELCIU Mircea, CRĂCIUN Gheorghe, DUMITRIU Ion, *Images and texts/Images et textes*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000
- NEDELCIU, Mircea, *Dialogul în proză scurtă (III). Autenticitate, autor, personaj*, în *„Competiția continuă. Generația `80 în texte teoretice”*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999
- OȚOIU, Adrian, *Trafic de frontieră. Proza generației 80. Strategii transgresive*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000
- PACHERIE, Elizabeth, *„Leibhaftigkeit” and Representational Theories of Perception*, în vol. *„Naturalizing Phenomenology: Issues in Contemporary Phenomenology and Cognitive Science”*, coord. Jean Petitot, Francisco J.

- Varela, Bernard Pachoud, Jean-Michel Roy, California, Stanford University Press, 1999
- PASCU, Carmen, *Idila post idilică. Intertextul ironic și nostalgic în „Compunere cu paralele inegale” de Gheorghe Crăciun*, în *Analele Universității Craiova. Științe filologice. Limbi și literaturi clasice*, nr. 1-2/2006, Craiova, Editura Universitaria, 2006
- PERIAN, Gheorghe, *Scriitori români postmoderni*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996
- PETRESCU, Liviu, *Poetica postmodernismului*, Pitești, Editura Paralela 45, 1998
- PETRESCU, Ioana Em., *Modernism-postmodernism: o ipoteză*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003
- PODOABĂ, Virgil, *Fenomenologia punctului de plecare*, Brașov, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2008
- POP, Doru, *Direcții în analiza imaginilor*, în „Cahiers de l'Echinox”, vol. 2, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
- POP, Doru, *Abordări empirice în analiza imaginilor*, în „Cahiers de l'Echinox”, vol. 3, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002
- POP, Doru, *Ochiul și corpul. Modern și postmodern în filosofia culturii vizuale*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005
- POP, Ion, *Dicționarul analitic de opere literare românești*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2007
- PROUST, Marcel, *Contra lui Sainte-Beuve*, trad. Valentin și Liana Atanasiu, pref. Marian Popa, București, Editura Univers, 1976
- PUGHINEANU, Oana, *Corp și manieră*, în „Cahiers de l'Echinox”, vol. 2, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
- ROBBE-GRILLET, Alain, *For a New Novel*, Evanston, Illinois, Northwestern University Press, 1989
- ROGOZANU, C., *Agresiuni, digresiuni*, Iași, Editura Polirom, 2006
- RUBIN SULEIMAN, Susan, *The Female Body in Western Culture: Contemporary Perspectives*, Cambridge, MA, Harvard University Press, 1986
- SALA, Dana, *Abisurile oglindirii. Configurații ale mitului lui Narcis în literatura română*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007
- SHIELDS, David, *Reality Hunger. A Manifesto*, London, Hamish Hamilton, 2010
- SONTAG, Susan, *On Photography*, New-York, Rosetta Books LLC, 2005

- SORA, Simona, *Regăsirea intimității. Corpul în proza interbelică și postdecembristă*, București, Editura Cartea Românească, 2008
- TRUȚĂ, Liliana, „și eu sunt un cocoloș de carne într-un ghemotoc de hârtie”. *Aspecte ale androginiei textuale la Gheorghe Crăciun*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiș și Georgeta Moarcăș, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- ȚEPOSU, Radu G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, București, Editura Cartea Românească, 2006
- DE UNAMUNO, Miguel, *Del sentimiento tragico de la vida. La agonía del cristianismo*, Madrid, Akal, 1983
- URSA, Mihaela, *Eroticon*, București, Editura Cartea Românească, 2012
- URSA, Mihaela, *Gheorghe Crăciun. Monografie*, Brașov, Editura Aula, 2000
- URSA, Mihaela, *Scritopia sau ficționalizarea subiectului auctorial în discursul teoretic*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005
- VARTIC, Ion, *Cioran naiv și sentimental*, Iași, Editura Polirom, 2011
- WITTGENSTEIN, Ludwig, *Tractatus logico-philosophicus*, trad. Mircea Dumitru și Mircea Flonta, București, Editura Humanitas, 2012
- WITTGENSTEIN, Ludwig, *Tractatus Logico-Philosophicus*, New York, Harcourt, Brace & Company, 1922
- WRIGHT, Terence, *The Photography Handbook*, London, Taylor & Francis e-Library, 2003
- WUNENBURGER, Jean-Jacques, *Utopia sau criza imaginarului*, trad. Tudor Ionescu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001

Periodice

- (***) *Gheorghe Crăciun – secvențe de existență*, în „Vatra”, nr. 3/2008
- ADAM, Sergiu, *Nici o societate nu-și acceptă scriitorii fără să fie străbătută de un anume frison de neliniște*, în „Ateneu”, nr. 9/1998
- ANGHELESCU, Ioana, *Imaginea matrioștilor*, în Revista „22”, nr.759/2004
- ARSENIE, Raluca, *Teletehnologia-metafora erotismului actual*, în „Hermeneia”, nr.2-3/2002, Iași, Editura Fundației Academice AXIS
- BENȚEA, Mircea, *Lumea sfârșește într-o carte*, în „Familia”, nr.10-11/1995
- BOERESCU, Dan-Silviu, *Epură la Longos*, în „Luceafărul”, nr. 38/1991
- BORBELY, Ștefan, *Valoare și notorietate*, în „România literară”, nr. 37/1999

- BRUMARU, A.I., *Principiul Textului*, în „Astra”, nr. 2/1983
- CĂLINESCU, Matei, *Program de claritate și precizie*, în „Argeș”, nr.1/1971
- CEAUȘESCU, Nicolae, *Expunere la Conșfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural educative*, în „Vatra”, nr. 8/2001
- CERNAT, Paul, *Aisbergul poetic al lui Gheorghe Crăciun*, în „Observator Cultural”, nr. 165-166/2003
- CERNAT, Paul, *Autenticism modern, autenticism postmodern. Emil Cioran și Gheorghe Crăciun*, în „Bucureștiul Cultural”, nr. 115/2012
- CERNAT, Paul, *Epură pentru Gheorghe Crăciun*, în „Observator cultural”, nr. 329/iulie 2006
- CHIRA, Alexandru, *Post scriptum la utopia unui alt „Sânt Gheorghe“*, în „Vatra”, nr. 9-10/2007
- CHIVU, Marius, *Femei privite*, în „Dilema veche”, nr. 480/24 aprilie - 2 mai 2013
- CHIVU, Marius, *Mulți contemporani sunt oameni ai secolului XIX*, interviu cu Gheorghe Crăciun, în Revista „22”, nr.666/2002
- CIOCÂRLIE, Livius, *Jumătăți de adevăr*, în „România literară”, nr. 20/2000
- CIOCÂRLIE, Livius, *Poezia tranzitivă*, în „Familia”, nr.5/2003
- CIOCHINĂ, Raluca, *Despre matrioșka lui Crăciun*, în „Observator cultural”, nr. 238/2004
- CRĂCIUN, Gheorghe, *„Unic și trist stau în natură... ”*, în „Observator cultural”, nr. 52/2001
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Anatomia bătrâneții*, în „Observator cultural”, nr. 27/2000
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Arta este un mijloc de meditație și doar astfel poate deveni cunoaștere...*, Interviul cu pictorul Horia Bernea, în „Astra”, nr. 2/1981
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Circumstanțe de loc, timp și scop*, în „Observator cultural”, nr. 29/2000
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Confesiunile unui resemnat*, în „Interval”, nr. 5-6/1998
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Contact și dialog*, în „Observator cultural”, nr. 19/2000
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Corpul în literatură*, în „Cuvântul”, nr. 7/2005
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Cum se joacă ultima carte?*, în „Observator cultural”, nr. 357/2007
- CRĂCIUN, Gheorghe, *De-a literatura*, în „Observator cultural”, nr. 334/2006
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Eu-Eul*, în „Observator cultural”, nr. 22/2000

CRĂCIUN, Gheorghe, *Evadarea din opacitatea cărnii*, în „Familia”, nr. 7-8/1999

CRĂCIUN, Gheorghe, *Fără diacritice*, în „Observator cultural”, nr. 329/2006

CRĂCIUN, Gheorghe, *Instincte și idei*, în „Observator cultural”, nr. 12/2000

CRĂCIUN, Gheorghe, *Iubire și frumusețe*, în „Observator cultural”, nr. 16/2000

CRĂCIUN, Gheorghe, *Mizez pe aceste resurse ale sensibilității, încerc să le întretin, mi-e teamă de abstractizare*, în „Observator cultural”, nr. 400/2007

CRĂCIUN, Gheorghe, *Nota auctoris*, în „Observator cultural”, nr. 359/2007

CRĂCIUN, Gheorghe, *Nu am conturi de încheiat cu viața. Viața m-a obosit și atât*, în „Familia”, nr. 7-8/1999

CRĂCIUN, Gheorghe, *Percepție și idee*, în „Observator cultural”, nr. 112/2002

CRĂCIUN, Gheorghe, *Propoziții simple*, în „Observator cultural”, nr. 26/2000

CRĂCIUN, Gheorghe, *Puncte fixe*, în „Observator cultural”, nr. 43-44/2000

CRĂCIUN, Gheorghe, *Romancierii români vor lipsi de la integrarea în Europa*, în „Vatra”, nr. 1-2/2005

CRĂCIUN, Gheorghe, *Scriitorul și antrenorul de copii*, în „Observator cultural”, nr. 125/2002

CRĂCIUN, Gheorghe, *Scrisul încet*, în „Familia”, nr. 7-8/2003

CRĂCIUN, Gheorghe, *Scriu*, în „Observator cultural”, nr. 115/2002

CRĂCIUN, Gheorghe, *Senzație și despre senzații*, în „Observator cultural”, nr. 61/2001

CRĂCIUN, Gheorghe, *Singurătatea utilizatorului de telefon mobil*, în „Observator cultural”, nr. 358/2007

CRĂCIUN, Gheorghe, *Puncte fixe*, în „Observator cultural”, nr. 43-44/2000

CULIANU, Ioan Petru, *Un corpus pentru corp*, în „Viața românească”, nr. 12/1992

CURTESCU, Margareta, *Fluiditatea, o stare poetică*, în „Semn”, nr. 3-4/2003

CURTICĂPEANU, Doina, *Drogul bibliotecii*, în „Familia”, nr. 7-8/2001

DIACONU, Mircea A., *Cu Gheorghe Crăciun, despre imnul închinat deșertăciunii*, în „Vatra”, nr. 9-10/2007

DINIȚOIU, Adina, *Eram niște copii răi*, interviu cu Gheorghe Crăciun, în „Observator cultural”, nr. 101/2007

DINIȚOIU, Adina, *Un cinic de nevoie și un hedonist fără ideologie*, în „Observator Cultural”, nr. 682/19.07.2013

GHEORGHIȘOR, Gabriela, *À travers les femmes*, în „România Literară”, nr. 23/2013

GOGEA, Vasile, *Alfabetizarea simțurilor*, în „Astra”, nr. 6/1983

- GOLDIȘ, Alex, *Bovarism masculin*, în „România Literară”, nr. 22/2013
- GORCZYCA, Mariana, *Cu Gheorghe Crăciun*, în „Vatra”, nr. 6 /2006
- GRUNDMANN, Uta, *The Intelligence of Vision. An Interview with Rudolf Arnheim*, în „Cabinet”, nr.2 (*Mapping Conversations*)/spring 2001
- HOLBAN, Ion, *O lume de citate*, în „România Literară”, nr. 28/2007
- HORASANGIAN, Bedros, *Prietenul meu Gheorghe Crăciun*, în „Convorbiri literare”, nr.2/2007
- IOANIDE, Al., *Vitrina Alfa*, în „România Literară”, nr.15/1999
- LEAHU, Nicolae, *Postmodernismul (o definiție)*, în „Semn”, nr.4/2007
- MANOLESCU, Nicolae, *Romanul textualist*, în „România literară”, nr. 13/1988
- MIHĂIEȘ, Mircea, *Ultimul roman textualist*, în „Orizont”, nr. 16/1988
- MIHĂIEȘ, Mircea, *Văzul/auzul*, în „Orizont”, nr. 12/1983
- MIHEȚ, Marius, *Revanșa feminității*, „Adevărul literar și artistic”, nr. 740/2004
- MOCUȚA, Gheorghe, *Gheorghe Crăciun: romanul ca prise de conscience*, în „Arca”, nr.1-2-3/2006
- MUȘAT, Carmen, *Un roman inedit*, în „Observator Cultural”, nr. 670/aprilie 2013
- NEDELCIU, Mircea, *Debut original/receptare legalizată*, în „Viața românească”, nr. 4/1983
- ODĂȚEANU, Harald, „*Femei albastre*”, cel mai „convențional” roman al lui *Gheorghe Crăciun*, în „Monitorul expres”/18.04.2013
- PAPAHAGI, Marian, *Gheorghe Crăciun: Variations et hologrammes*, în „Euresis. Cahiers roumains d'études littéraires”, nr. 1-2/1995, București, Editions Univers
- PAVEL, Dora, *În lumea modernă există un singur discurs omnivor absolut: discursul romanesc*, interviu cu Gheorghe Crăciun, în „România literară”, nr. 10/2007
- PÂRVULESCU, Ioana, *Un divorț amiabil (de la trupul literei la trupul femeii)*, în „România literară”, nr. 35/1993
- PIȘCU, Daniel, *Per Amorem*, în „Vatra”, nr. 9-10/2007
- PÎRVAN-JENARU, Dana, *Gheorghe Crăciun și fascinația cuvintelor*, în „Observator cultural”, nr. 145-146/2007-2008
- PODOABĂ, Virgil, *A te întâlni*, în „Vatra”, nr. 9/1995
- PODOABĂ, Virgil, *Compunere cu paralele inegale*, în „Familia”, nr. 7/1988
- PODOABĂ, Virgil, *Gheorghe Crăciun și revelațiile corpului erotizat (I)*, în „Vatra”, nr. 5-6/2002

- PODOABĂ, Virgil, *Gheorghe Crăciun și revelațiile corpului erotizat (II)*, în „Vatra”, nr. 8-9/2002
- PODOABĂ, Virgil, *Gheorghe Crăciun și revelațiile corpului erotizat (III)*, în „Vatra”, nr. 10/2002
- POPESCU, Ana-Maria, *Euri pliante și un jurnal-avantaj în trei culori: negru, verde, maro*, în „Observator cultural”, nr. 127/2007
- POPOVICI, Florin-Corneliu, *Despre „Compunere cu paralele inegale”*, în „Vatra”, nr. 9-10/2007
- PREDA, Sorin, *O restituire mai mult decât necesară. Primul manifest literar al „Generației 80”*, în „Vatra”, nr. 9-10/2007
- RADU, Tania, *Priveghi cu Mona Lisa*, în revista „22”, nr.754/2004
- RADU, Tania, *Siberie fără glorie*, în „Litere, arte, idei”, nr. 44/1993
- RAȚIU, Virgil, *Cu Gheorghe Crăciun*, în „Mesagerul de Bistrița-Năsăud”, 25.07.2006
- SIMUȚ, Ion, *Acreditarea postmodernismului românesc*, în „România literară”, nr. 37/2005
- SIMUȚ, Ion, *Savoarea impudorii*, în „România literară”, nr. 24/2007
- ȘLEAHTIȚCHI, Mariana, *De la „mecanica fluidului” la anti-mecanica scrisului*, în „Semn”, nr. 3-4/2003
- ȘLEAHTIȚCHI, Mariana, *Eminescu este un poet fundamental sfâșiat*, interviu cu Gheorghe Crăciun pe 8 mai 1997, la Putna, publicat în „Semn”, nr.1/1997
- ȘLEAHTIȚCHI, Maria, *Pupa russa, o sinteză epică*, în „Semn”, nr.7/2007
- SOVIANY, Octavian, *Ancheta Apostrof*, în „Apostrof”, nr. 3-4/1994
- SPIRIDON, Monica, *Demonstrație la paralele inegale*, în „Luceafărul”, nr. 21/1992
- STEINHARDT, Nicolae în „Steaua”, nr. 8/1983
- ȘIMONCA, Ovidiu, *„Marele pericol pentru literatura română a momentului este mondenitatea”*. *Interviu cu Gheorghe Crăciun*, în „Observator cultural”, nr. 289/2005
- ȘTEF, Traian, *Cărțile prietenilor*, în „Familia”, nr. 9/2004
- ȘTEF, Traian, *Gheorghe Crăciun sau responsabilitatea însăși*, „Familia”, nr. 6-7/2007
- ȘTEFĂNESCU, Alex., *Biblioteca ideală*, în „România literară”, nr. 34/1999
- TARAS SIBIȘAN, Aura, *Romanul unei generații*, în „Observator cultural”, nr. 238/2004

- TEODORIUC, Florica, *Femeia fără destin*, în vol. *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012
- ȚURCANU, Lucia, *O scriitură pluriformă*, în „Semn”, nr. 3-4/2003
- UN CRISTIAN, *M-au păcălit să-nvăț pe de rost „Cartea de iarnă” și asta m-a apropiat de poezia contemporană*, interviu cu Gavril Țărmure, în „Supliment Observator cultural: Gloria Bistrița”, nr. 225/2009
- ULICI, Laurențiu, în „România literară”, nr. 53/1982
- URIAN, Tudorel, *Caietele lui Crăciun*, în „România literară”, nr. 30/2006
- VLAD, Alexandru, *În cuva cu acizi*, în „Vatra”, nr. 9/1995

Sitografie și alte surse:

- ARISTOTEL, *De generatione animalium*, cartea a II-a, <http://etext.virginia.edu/etcbin/toccer-new2?id=AriGene.xml&images=images/modeng&data=/texts/english/modeng/parsed&tag=public&part=2&division=div2>
- BĂRBAT Adriana, IONICĂ Naomi, „Nu poți să înțelegi nimic dacă nu compari” (interviu cu Adrian Lăcătuș), în „Corpul T”/27.03. 2011, <http://www.corpult.ro/Articles/ViewOne.aspx?ArticleId=20>
- BUTNARU, Leo, <http://vasilegogea.wordpress.com/2013/01/30/in-memori-am-gheorghe-craciun-8-mai-1950-30-ianuarie-2007-o-evocare-de-leo-butnaru/>
- CHAMOUX, François, *Civilizația greacă*, vol.I, trad. Mihai Gramatopol, București, Editura Meridiane, 1985
- CHEVALIER Jean, GHEERBRANT Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. I, trad. Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Laurențiu Zoicaș, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlădulescu, Ileana Cantuniari, Liana Repețeanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu, București, Editura Artemis, 1993
- CIORAN, Emil, *Tratat de descompunere*, trad. Irina Mavrodin, București, Editura Humanitas, 1992

- CISTELECAN, Alexandru, *Poetica lui Iona. O lectură literară*, conferință susținută în 25 mai 2013, la Facultatea de Litere a Universității din Oradea, în cadrul „Manifestărilor Științifice Naționale cu participare internațională”
- CRĂCIUN, Gheorghe, *Exploring - my briefcase*, în „Interval”,
<http://interval.tripod.com/03-98/03-98.html>
- CORTAZAR, Julio, *Armele secrete*, trad. Tudora Șandru Mehedinți, București, Editura Humanitas, 2007
- ELIOT, T.S., *Tradition and the Individual Talent*,
http://www.english.illinois.edu/maps/poets/a_f/eliot/tradition.htm
- GOGEA, Vasile, *Propoziții*, Satu-Mare, Editura Solstițiu & Decalog, 1998
- GOGEA, Vasile, *Gheorghe Crăciun: “Cum am devenit prozator”*. Remember
<http://vasilegogea.wordpress.com/2011/04/26/gheorghe-craciun-cum-am-devenit-prozator-remember/>
- IOVA, Gheorghe, *Documentarea unei neînțelegeri*, Bistrița, Editura Charmides, 2012
- LAIU-DESPAU, Octavian, *Dicționar de eponime*, Tmișoara, Editura Eurostampa, 2003
- LEJEUNE, Philippe, *The Autobiographical Pact*,
https://edocs.uis.edu/Departments/LIS/Course_Pages/LNT501/RN/Rosina%207s_on-ground_course_storage/Rosina%20LNT_501_Readings/On%20Autobiography%20pp3-30%20by%20Philippe%20Lejeune.pdf
- MIHĂILESCU, Dan C.,
http://www.protv.ro/video/Domul-care-aduce-carte_322_radu-tuculescu-femeile-insomniacului_15147.html
- MISHIMA, Yukio, *Soare și oțel*, trad. George Șipoș, București, Editura Humanitas, 2008
- MUNTEANU, Adrian, *Orbul meu păienjenis de vorbe. In memoriam Gheorghe Crăciun*,
http://www.poezie.ro/index.php/screenplay/229085/Orbul_meu_p%C4%83ienjen%C5%9F_de_vorbe
- PETRESCU, Radu, *A treia dimensiune*, București, Editura Cartea românească, 1984
- PLATON, *Banchetul și alte dialoguri*, București, Editura Mondero, 2003
- PLATON, *Opere complete II*, Editura Humanitas, București, 2001

PLEȘU, Andrei, *Despre îngeri*, București, Editura Humanitas 2003

STAN, Adriana, *Gheorghe Crăciun, „Femei albastre”*: review,
<http://revistacultura.ro/blog/2013/06/gheorghe-craciun-femei-albastre-review-de-adriana-stan/>

STAN, Constantin, *Junimea-anii de ucenicie I,II*,
<http://constantinstan51.blogspot.com>

SOLER, Colette, *The body in the Teaching of Jacques Lacan*, trad. Lindsay Watson,
http://jcfar.org/past_papers/The%20Body%20in%20the%20Teaching%20of%20Jacques%20Lacan%20-%20Colette%20Soler.pdf

URSA, Mihaela, *Trupul unui scriitor*,
<http://mihaelaursa.wordpress.com/2009/03/04/trupul-unui-scriitor-ii/>

ZOLA, Emile, *Nana*, trad. Valer Conea, pref. Vicența Pisoschi, Editura Univers, București, 1972, p. 308, ediție electronică,
<http://ro.scribd.com/doc/93433201/EMILE-ZOLA-Nana>, 03.03.2013

„Formula 3-*Observator Cultural*”, Constantin Stan și Carmen Mușat, Clubul Țăranului Român, 1 iunie 2011,
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=Te3qOQgmPGQ#

<http://ioanavram.wordpress.com/2011/04/20/gheorghe-craciun-si-mircea-nedelciu/>

<http://vasilegogea.wordpress.com/2010/04/28/gheorghe-craciun-60/>

<http://vasilegogea.wordpress.com/2011/04/26/gheorghe-craciun-cum-am-devenit-prozator-remember/>

<http://www.artline.ro/Scriitorul-roman-fata-cu-debutul-sau-3959-1-n.html>,
01.11.2012, 01:46

http://www.poezie.ro/index.php/screenplay/229085/Orbul_meu_p%C4%83ienjeni%C5%9F_de_vorbe

http://www.sfatulmedicului.ro/dictionar-medical/psihastenie_2106, 03.03.2013

<http://www.theartstory.org/artist-pollock-jackson.htm>, 28.10.2012, 16:18

Interviu cu Arina Petrovici, București, 26 iulie 2011

Interviu cu scriitorii Gheorghe Iova și Sorin Preda, 27 iulie 2011